

Herinneringen aan Lies Ackermans – Bemelmans en haar familie

Ze was in ons dorp, Strucht, dit is het gedeelte van Schin op Geul dat beneden de Geul gelegen is, bekend als Lies Ackermans, ouderen en leeftijdgenoten noemden haar ook wel Lies Deurenberg. Waarom? In Strucht, heden huisnummer 74, woonde de in 1839 geboren Hubert Deurenberg die gehuwd was met Elena Delahaye. Deze Elena is vrij jong gestorven en Hubert Deurenberg bleef achter met een vrij jong kind, Maria.

Lies Ackermans-Bemelmans (1902-1978)

Aangezien in die tijd niet werken ook niet eten betekende was hij gedwongen uit te zien naar opvang en verzorging voor zijn dochter. Deze verzorgster vond hij in de persoon van zijn buurvrouw Netteke Heydendaal, gehuwd met Stephanus(Stefaan) Smets. Hun huisje, een wit vakwerk gebouwtje stond waar nu hun kleinkind Anny Savelberg, gehuwd met Jan Leunissen een huis heeft gebouwd. Waar Jan Savelberg, haar broer zijn huis heeft gebouwd stond een eveneens uit vakwerk opgetrokken schuur met stallen waarin Stefaans ezel, het paard van de armen, was gestald. Netteke heb ik nog mogen kennen, het was een klein vrouwtje die zoals in die tijd gebruikelijk steeds een blauw schort droeg, het haar in een klein knotje achter in de nek, en ze had een hoog kinderstemmetje.

Hier heeft Marie geleerd wat een jonge vrouw in die tijd behoorde te kennen, wat niet meer zal zijn geweest als de zorg voor het huishouden en het vee. Ik moet aannemen dat ze toch wel naar school is geweest want ze kon lezen en schrijven. Haar vader, mijn overgrootvader van moeders kant kon dit eveneens, hetgeen voor die tijd zeker opvallend is. Ik kan hem mij herinneren als een tengere oude man die tot niet meer als zitten in een grote leren leunstoel in staat was, zijn benen die ik wel eens heb mogen zien leken op boomstronken, de huid leek wel schors. Hij had nog een behoorlijke grijze haardos en nog heel wat tanden en kiezen in zijn mond. Hij las de krant van de eerste tot de laatste letter en kwam dan nog wel een tot de conclusie dat hij vergeten was zijn bril op te zetten. Hij was eveneens steeds voorzien van een grote puntzak met katjesdrop, waardoor ik mij hem mogelijk zo goed herinner. Ik kreeg van hem vaak een "ketteke".

Toen hij nog werkte deed hij dat door van de kasteelheren van Schaloen het tot balken en planken verwerken van bomen die in de bossen rond het kasteel gekapt waren. Dit gebeurde in de z.g. zaagkuil een bouwsel gelegen tussen het kasteel en de molen, opgetrokken van los van elkaar bevestigde latten, een open bouwsel waardoor de wind vrij spel had, hetgeen nodig was om bomen en planken te laten drogen. Hij heeft mij dit zo dikwijls verteld dat ik het onmogelijk kan vergeten, en ik kon moeilijk tegen hem zeggen:

"Vader, want zo noemde ik hem, dat heb je me gisteren ook al verteld", In die schuur was een vrij diepe put waarboven een stel schragen geplaatst was waarop een van de schil ontdane boom gelegd werd en met een stel klossen vastgezet. Met een iets ingevet koord dat in een potje met roet werd bewaard werd een lijn op die boom getrokken. Het koord werd aan boven en onderkant vastgezet, in het midden opgetild en losgelaten. Een diepzwarte en loodrechte lijn was het resultaat.

Dan begon het in de lengterichting zagen op die lijn. Er waren uiteraard meerdere lijnen uitgezet, naargelang de afmetingen van de te zagen delen. Men zaagde tot aan de eerste schraag, plaatste een nieuwe en kon op deze manier een hele boom verwerken. Voor dit zagen gebruikte men een z.g. kraanzaag een soort afkortzaag ongeveer 15 cm breed, aan de uiteinden voorzien van een ijzeren steel van ca. een meter lang voorzien van dwarse handvaten zodat de zaag met beide handen omhoog en omlaag bewogen kon worden. Hiertoe stond een persoon boven op de boom terwijl de tweede in die put stond. Het was noodzakelijk dat deze beide mannen elkaar behoorlijk aanvoelden anders zou het een onmogelijkheid zijn dergelijk werk uit te voeren.

Vader werkte steeds samen met Hubert Paffen, Hoeb Paf genoemd, het was een typisch persoon, had vermoedelijk een hazenlip want hij kon

moeilijk spreken en liep mank tengevolge van het feit dat een van zijn benen aanmerkelijk korter was dan het andere, hij droeg steeds een schoen met een zool van minstens 5 cm. Omdat hij dus slecht ter been was stond hij steeds beneden in die put terwijl Vader boven op die boom stond en eigenlijk belast was met het optillen van die zaag en het sturen op die lijn bij het naar beneden trekken van die zaag.

het zagen van planken in vroegere jaren (foto archief A.Lemmerling)

Het zal niet verwonderlijk zijn dat mensen die dit werk deden vroeg versleten waren, het was zeer zwaar werk en werd uitgevoerd in zomer en winter, niet in de regen maar wel in de kou en de wind.

Vaders dochter Marie trouwde met Harie Bemelmans, min of meer een vrijbouter die boswachter, houtvester en stroper was bij de Schaloense kasteelheren en tevens belast met het kappen en transporteren van de gekapte bomen naar die zaagkuil

Het zal zeker niet met genoegen zijn geweest dat Vader zijn dochter aan mijn grootvader Harrie Bemelmans tot vrouw gaf, maar gezien het isolement waarin mijn grootmoeder leefde wel verklaarbaar. Of het een gelukkig huwelijk geweest is waag ik te betwijfelen, voor die tijd, en hier moet ik toch denken rond de eeuwwisseling 1900, was het gebruikelijk dat moeder de vrouw niet veel meer was als een onbetaalde dienstmeid die met de zorg voor huis en haard man en kinderen maar ook nog voor het aanwezige vee verantwoordelijk was. Uit het huwelijk werden drie kinderen geboren t.w. Hubert, Maria-Elisabeth en Jan. Lies moest heelhard werken, zij kon beter met de aks, een zware houthakkersbijl, omgaan als met de breinaald. Zij was een manusje van alles.

Naast het houthakkers- en slepersbedrijf vestigden zij in het pand, heden Strucht 74, een café waar de schutterij haar onderkomen had.

Ze kreeg kennis aan de schoenmakerszoon Pierre Ackermans met wie ze in 1925 trouwde, hij was de derde zoon van Joseph Ackermans die in Strucht een schoenmakers bedrijf bezat.

De familie Ackermans was een min of meer op zich zelf staande familie in ons dorp, ze hadden eigenlijk geen directe omgang met anderen en hieronder dient te worden verstaan, ze deden niet mee aan het buurtgeklets aan de waterput of iets dergelijks, zij hadden dan ook hun eigen waterput waarop een pomp stond. Ook door hun beroep vielen ze uit de toon. De hadden een zadel, tuig en schoenmakersbedrijf in een tijd dat een schoen nog maatwerk was door vakmensen vervaardigd en goed voor een half mensenleven. Mijn grootvader, door ons Opa genoemd was een uiterst rustige man, traag in zijn bewegingen en ook in zijn spreken. Hij liep zeer mank, vermoedelijk tengevolge van een geboortefwijking, een van zijn benen was aanmerkelijk korter als het andere, ter compensatie droeg hij een schoen met een zeer dikke zool. Van hem kan ik me nog zeer goed herinneren dat, als ik bij hem thuis weer eens een schuiver had gemaakt en in een huilbui uitbarstte, hij over de pijnlijke plek een bezwering uitsprak, hetgeen uitstekend hielp. Hij vroeg: "Waar doet het pijn?" Als ik hem dan hand, elleboog of knie aanwees, aaide hij over die plek onder het uitspreken van het volgende: "Iditebie poscoliat pos multas omnia secula pocula nulla" potjeslatijn, of wat dan ook, zeker is dat ik niet meer hilde, of de pijn ook over was weet ik niet meer.

Grootmoeder, die wij Oma noemden was het voorbeeld van een toenmalige huisvrouw, in en om haar huis heb ik nimmer ook maar de minste ongerechtigheid waargenomen. Ook zij hadden een of twee koeien een stel varkens en een toom kippen. In mijn jongste jaren een grote herdershond die Herta heette en die een goede lobbess was, hij werd later vervangen

door een grote keeshond Fik, die juist het tegenovergestelde was, uiterst agressief, hij was een hofhond, lag vast aan een lange ketting en het was alleen Oma die hem kon of mocht verzorgen. Had ieder huis in die tijd een eigen kenmerkend geurtje dat niet steeds even fris was bij Oma was dat een licht leergeurtje dat aangenaam aandeed. Zij was vrij groot van postuur en droeg met uitzondering van op zondag steeds een blauw schort dat in de taille sterk was ingesnoerd, het haar, dat vrij dun was gevlochten in een klein knotje in de nek. Voor haar huwelijk werkte zij als huishoudster op kasteel Genhoes, was hoofdzakelijk belast met de zorg voor het eten en het toezicht op de rest van het huishoudelijk personeel.

Hier heeft ze vermoedelijk ook haar latere man leren kennen die hier in verband met zijn werk geregeld aan huis zal zijn gekomen bij het aanmaken en herstellen van paardentuig dat op de bij het kasteel behorende grote boerderij in ruime mate aanwezig was.

Van Oma heb ik nimmer een ongepast woord gehoord, ze was een voorbeeld van beleefdheid tegen iedereen, hetgeen ze ook van haar kinderen en kleinkinderen verlangde. Een vaste leefregel van haar was dat ze nimmer bij een van haar kinderen op bezoek ging met uitzondering van een kraamvisite, voor de rest stond haar deur steeds voor iedereen open. Ze hadden 8 kinderen. De oudste Sjang trad in in de orde van de Monfortanen en heeft zijn hele leven in Italië, Frankrijk en België gewerkt. Joep zette het schoenmakerbedrijf voort, Hub bleef ongehuwd en was zijn hele leven tuinman bij de grote heren van de mijn.

Vader die uiteraard ook een schoenmakersopleiding had genoten moest ander werk zoeken, Harrie begon een constructiebedrijf in Valkenburg en is vrij jong gestorven, terwijl Leo opgeleid werd in het bakkersvak maar later mijnwerker werd, zij het bovengronds. Maria, de suikertante van de gehele familie, bleef haar hele leven met oom Hub wonen in het ouderlijk huis, een tweede dochter Nella is op ca 18 jarige leeftijd aan roodvonk overleden.

Was een schoenmakersbedrijf anno 1900 een bedrijf dat een behoorlijke boterham opleverde, met de opkomst van de schoenfabrieken met hun confectieschoenen kwam hier een einde aan. Een schoen die voorheen een half mensenleven lang meeding werd een wegwerpartikel dat misschien nog een enkele maal gerepareerd werd. Het grootvaderlijk bedrijf waarin voorheen 6 mannen een dagtaak hadden werd een eenmans reparatiebedrijfje met schoenwinkel gerund door oom Joep in een huis dat gebouwd werd ongeveer tegenover het stamhuis. Vader probeerde eveneens als schoenmaker het dagelijks brood te verdienen, maar zelfs met

de hulp van Moeder Lies die werkelijk alle werk aanpakte lukte het niet. Vader zocht en vond ander werk bij een hoveniersbedrijf Nievelstein, aanleg en onderhoud van parken en tuinen. Ook dat bleek geen oplossing, immers als er niet gewerkt kon worden door weersomstandigheden of iets dergelijks, was er ook geen betaling, vorst en regenverlet waren nog onbekende termen.

schoolplaat van een schoenmakerij

Zo kon het bij het jong gehuwde paar voorkomen dat er geen brood op de plank was. Er bleef een werkloze arbeider als hij enige zekerheid met betrekking tot een vast inkomen wenste niets anders over als in de mijnen te gaan werken. Een mijnwerker was in die tijd een persoon die tot het mindere volk behoorde, zij hadden veelal geen bezit dat kon worden aangegeven met de oppervlakte van het grondbezit, een armoede lijdende kleine boer voelde zich verheven boven een mijnwerker die een zeer goed loon verdiende.

Het was niet uit overtuiging dat Vader mijnwerker werd, het is dan ook steeds zijn wens geweest dat geen van zijn kinderen mijnwerker zou worden.

Vervolgonderwijs was in die tijd een kostbare zaak en voor schoolverlaters bestond er eigenlijk niets anders als bij een boer gaan werken of in of op de mijn die een eigen opleiding verzorgden de z.g. leesjongens die aan de lopende band de stenen uit de kolen lazen (raapten).

Vader bracht ons, de twee oudste zonen, zelf naar de Maastrichtse Ambachtschool, nadat ik het eerste jaar na de school reeds bij verschillende

boeren had gewerkt. Vader is het schoenmakersvak zijn gehele leven trouw gebleven, zij het slechts voor familie en goede bekenden. De eerste schoenen die ik ooit heb gedragen waren door hem gemaakt en van een dusdanige kwaliteit dat ik en mijn broers heel wat moeite hebben moeten doen om ze te verslijten. Toch durfden onze ouders het aan om een eigen huis te bouwen, het huidige Strucht 47. Een stuk tuin van Grootvader Ackermans werd het bouwterrein en viel alvast buiten de directe bouwkosten. De bouwsom bedroeg F 3.500.= waarvoor uiteraard een lening diende te worden afgesloten, waar is mij niet bekend maar we mogen aannemen dat Opa wel voor dat bedrag heeft borg gestaan, immers hier zonder leende geen bank geld. Een en ander zal vermoedelijk geen langere termijn hebben bedragen als 10 jaar want ik kan me nog herinneren dat ze vol trots mededeelden dat hun huis vrij was.

pand Strucht 28 anno 2004

Het werd in 1928 door een enkele metselaar gebouwd die Willem heette. Met moeder ging ik hem in de namiddag de koffie brengen. Mijn oudste zuster Mia is in dat jaar geboren, of het in dat huis was kan ik me niet meer herinneren. Het huis lag toen ongeveer 7 a 8 mtr van de straat verwijderd want voor het huis was een rozenperk omgeven door voetpaadjes en een perk dalia's langs de afrastering aan de straat en hooguit een halve meter hierboven De reconstructie van de weg na de oorlog heeft de huidige situatie geschapen

Waterleiding en riool was onbekend, we moesten het met een pomp doen en een gierput moest menselijk een dierlijk afval bergen want we hielden net als praktisch iedereen een varken voor de slacht. Vader had van overgrootvader Deurenberg zijn bijenstal overgenomen en ook het imkeren heeft Vader met groot plezier zijn hele leven gedaan. Er was steeds volop honing die ook wel aan familie en bekenden verkocht werd

Moeder greep elke gelegenheid aan om een centje bij te verdienen, naast het gebruikelijke verstelwerk vond ze nog wel tijd om uit oude spullen iets nieuws te maken. De tijd voor de oorlog was een tijd van grote werkloosheid en armoede en juist die mijnwerkers waren het die nog wel over enig geld konden beschikken, zij het dat het met slavenwerk verdiend moest worden. Vooral die oorlogsjaren eisten van Moeder een inzet op alle mogelijke fronten, het was en zware opgave een groot gezin aan eten te helpen. Het bij de boeren min of meer bedelen om graan was Moeders werk, met behulp van meer als voldoende suikerbonnen was er nog wel eens een handeltje op te zetten. Wij hebben nooit honger hoeven te lijden, brood en aardappelen evenals vlees, zij het dan spek, waren steeds voorhanden. Onze tuin leverde steeds behoorlijk wat groenten op want Pappa was van mening dat in een tuin slechts groenten thuishoorden, bloemen stonden slechts daar waar geen groenten wilden groeien, dit alles met het gevolg dat bonen en kool wel eens kilometers onze keel uithingen. Moeder kocht zelfs een breimachine, een hels apparaat dat slechts met brute kracht bediend kon worden. Zij breide kousen en sokken van een nogal fijne kwaliteit toen nylons nog niet uitgevonden waren. Vaste herenklanten waren onze Heerroom en de pastoor van Schin op Geul. Ze heeft het toch maar gepresteerd om 10 kinderen met God en met ere groot te brengen. Pappa beschouwde het binnenbrengen van een behoorlijk loon als zijn taak en was in huishoudelijke zaken een onbeholpen man.

Tot zijn geluk was onze Mam een duizendpoot. Toen het zelfstandig wonen moeilijk werd nadat Pappa een herseninfarct had gehad, verkochten ze hun huis aan onze jongste zuster Nelly, terwijl zij er toch bleven wonen. Nadat Pappa's toestand behoorlijk verergerde vonden zij een goed tehuis in Bejaardenhuis Boslust in Valkenburg. Aan Pappa ging dit alles grotendeels voorbij. Mam beleefde dit alles evenwel intensief en kreeg toen zelfs de tijd om haar tomeloze energie om te zetten in verborgen talenten, het schrijven van herinneringen, gedichtjes en verhaaltjes.

Frans Ackermans